

№1(16)
2009

БІЗНЕС

НАВИГАТОР

 МУБіП

ЕКОНОМІКА,
ПАРІЄМНИЦТВО

Міжнародний університет бізнесу і права

**БІЗНЕС-
НАВІГАТОР**

Науково-виробничий журнал

№16
2009

м. Херсон

БІЗНЕС- НАВІГАТОР

№ 16
2009

Науково - виробничий журнал

Засновник і видавець: Міжнародний університет бізнесу і права. Україна.

73039. м. Херсон, вул. 49 Гвардійської Дивізії 37-А

тел.факс (0552) 33-53-40, 44-47-81

e-mail: mubip@mubip.org.ua, metod@mubip.org.ua web: www.mubip.org.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія ХС № 229 від 02.12.2002р.

Затверджено постановою ВАК за № 1-05-10 від 10.12.2003 як фахове видання з економіки і підприємництва

Періодичність видання: 2, 3 рази на рік.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного університету бізнесу і права 31.03.09р., протокол № 8.

Головний редактор: Жуйков Г.Є., доктор економічних наук., ст. науковий співробітник

Заступник головного редактора: Макаренко П. М., професор, доктор економічних наук, заслужений працівник освіти України.

Редакційна рада:

Білоусова С.В. - кандидат технічних наук, професор, ректор Міжнародного університету бізнесу і права, дійсний член Міжнародної Академії Економіки та Екотехнологій;

Левківський К.М. - кандидат історичних наук, академік Академії інженерних наук України, замісник директора Науково-методичного центру вищої освіти Міністерства освіти і науки України;

Макаренко П. М. - доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України.

Відповідальний секретар: Крупіца І. В.

Редакційна колегія: Афонін А. С. – д. е. н., професор, Благодатний В. І. – д. е. н., професор, В'юн В. Г. – д. е. н., професор, Горлачук В. В. – д. е. н., професор, Данилін В. М. – д. е. н., професор, Кіщак І. Т. – д. е. н., професор, Леонов В. Є. – д. т. н., професор, Савіна Г. Г. – д. е. н., професор.

У збірнику подаються результати наукових досліджень з питань економіки та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), а також економіке природокористування та охорони навколишнього середовища.

Рекомендовано для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців у галузі економіки, управління, права державних і місцевих органів самоврядування.

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено лише за згодою автора або редакції. При передрукуванні посилатися на „Бізнес-навігатор”.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора і не відповідає за фактичні помилки яких він припустився.

ISBN 966-301-054

© Міжнародний університет бізнесу і права. 2009 © Колектив авторів. 2009

УПРАВЛІННЯ	Білоусов О.М.	- Інноваційні підходи формування державної політики на ринку сої і соє продуктів	90
	Кан Е. Ю.	- Нейромаркетинг - механізм маніпулювання потребителем	94
	Афонин А. С., Белоусова С. В., Леонов В. Е.	- Система менеджмента ISO – элитные стандарты или общедоступные нормы эффективного управления?	100
	Макаренко А. П.	- Вихідні умови розвитку аграрної політики в перехідній економіці	110
	Виноградчий А.В.	Організаційно – економічні важелі формування зовнішньоекономічних зв'язків регіону (на прикладі херсонської області)	118
	Капацина А. І.	- Мережні методи планування як механізм підвищення ефективності діяльності організації	123
	Буда Т.Й.	- Регулювання молодіжного ринку праці в контексті євроінтеграційної стратегії держави	130
	Вороненко О.В.	- Зайнятість населення: стан в Україні та методика його оцінки	136
ЕКОЛОГІЯ	Леонов В. Е.	- Анализ экономической эффективности работы ветроэлектростанций	142
	Жуйков Г.Є.	- Інноваційна модель розвитку зрошення в Україні.	151
	Вильский Г.Б., Мальцев А.С., Деревянко А.А., Жуков Д.С., Товстокорый О.Н.	Безопасность судовождения и экология моря	156
	Багно А.Н., Кондрашов А.Г.	- Улучшение экологии производственного процесса окраски ..	162
	Орленко О.В.	- Особливості формування ринку аграрної продукції органічного походження на ринку споживчих товарів	167

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ОРГАНІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ НА РИНКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ

Постановка проблеми. Україна є аграрною державою. Аграрний сектор економіки України (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17 % ВВП та близько 60 % фонду споживання населення.

Проте, за останні десятиріччя в Україні спостерігається катастрофічне руйнування сільгоспугідь та зниження родючості ґрунтів – основного джерела забезпечення продовольчої безпеки країни та добробуту сільського населення. Інтенсивність процесів руйнування і деградації ґрунтів внаслідок використання застарілих агротехнологій та недотримання фундаментальних законів та правил сільськогосподарської діяльності досягла небезпечного для економічної стабільності держави рівня: впливу ерозії зазнає 57,5% земель країни, кількість еродованих земель щорічно збільшується на 80 - 90 тис. га. Внаслідок ерозії щорічно втрачається біля 11 млн. т гумусу; 0,5 млн. т азоту; 0,4 млн. т фосфору та 0,7 млн. т калію, 38 % орних земель країни є переущільненими. Останнім часом інтенсивно збільшуються площі кислих і солонцевих ґрунтів. На сьогодні більше 40 % орних земель України потребують проведення їх хімічної меліорації (комплексу заходів, спрямованих на поліпшення фізико-хімічних та фізичних властивостей ґрунтів – гіпсування та вапнування). (1)

Огляд останніх досліджень. Велика частина сільськогосподарських виробництв України є збитковими, а значна частина сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, що виробляються, не відповідають світовим стандартам якості та безпеки, що призводить до зменшення експортного потенціалу країни, високого рівня захворюваності та смертності населення та, як результат – до занепаду сільських територій.

В той же час, в країнах ЄС та у світі в цілому стрімко поширюється органічне виробництво – цілісна система господарювання та виробництва харчових та інших продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики, що враховують збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин та методів виробництва, які відповідають певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження.

Науковими дослідженнями з проблеми розвитку органічного агровиробництва, формування ринку продукції органічного походження займалися українські та зарубіжні автори: Бородачева Н., Грунд М. (1), Рудницька О. (2), Саперович Н., Царенко О.М., Тарахов П.В., Щербань В.П. (3) та ін.

Однак, ряд теоретичних і практичних питань щодо цієї проблеми, все ще залишаються недостатньо вивченими. У зв'язку з цим очевидно є необхідність поглиблення досліджень з питань наукового обґрунтування формування ринку продукції органічного походження, а також формування сучасного ринку споживчих товарів АПК в Україні.

Формулювання завдання дослідження. Світовий споживчий ринок стає все більш органічним, тобто кількість органічних продуктів на прилавках з кожним роком зростає. Таким чином виробники і торгівля відповідають на підвищений попит споживачів щодо органічних продуктів. В різних країнах світу все більше споживачів віддають перевагу зеленим ринкам, органічним супермаркетам або відділам органічних продуктів у звичайних магазинах. (2)

Виклад основного матеріалу. Органічне виробництво спрямоване на покращення здоров'я фермерів, населення в цілому шляхом виробництва високоякісного продовольства, сировини та інших продуктів, збереження родючості ґрунтів та навколишнього середовища, розвиток сільської місцевості та стимулювання місцевого й регіонального виробництва.

В ЄС розроблено та виконується План дій по запровадженню та поширенню органічного виробництва, більшість країн-членів ЄС мають свої власні національні програми розвитку цього напрямку сільськогосподарської діяльності.

За оцінками експертів світовий ринок споживання органічних продуктів складає близько 40 млрд. Євро та має стійку тенденцію до подальшого зростання. (4)

В країнах з розвинутою економікою не лише споживачі віддають перевагу органічним продуктам, але й численні виробники, включаючи сферу послуг.

У Словенії популярні перукарні, які працюють за принципами органічного виробництва. Оздоровчий характер послуг забезпечується завдяки екологічно чистим інструментам та парфумно-косметичним і гігієнічним засобам, більшість з яких має статус органічних.

Лондонський отель Rits став першим у Великій Британії по запровадженню в своєму ресторані органічного харчування. Таке рішення керівництва Rits стало відповіддю на зростаючий попит споживачів, адже вживати здорову їжу стало модно. Ініціативу підтримали фахівці готельного бізнесу, які прагнуть залучити до себе клієнтів, прихильників органічного споживання пропозицією сучасного та престижного обслуговування.

У багатьох країнах світу зростає популярність медичних клінік, які пропонують пацієнтам індивідуальні методики оздоровлення, базуючись зокрема на органічній їжі та активних методах відпочинку. Косметичні салони, дитячі оздоровчі табори також все більше застосовують принципи органічного споживання.

Швейцарія належить до країн-лідерів у сфері органічного виробництва, випереджає інші держави по об'єму щорічних покупок органічних продуктів на душу населення.

Країни Прибалтики та Росія також приділяють значну увагу розвитку органічного виробництва і наповненню споживчого ринку здоровими товарами.

Європейський Союз, США, Канада, Японія та інші країни світу звернулися до органічного виробництва, керуючись вимогами сучасності, коли здоров'я людини — понад усе.

У Російській Федерації першим кроком національної програми „Здоров'я нації” стало виробництво органічного дитячого харчування. Ентузіасти-бізнесмени розпочали органічне виробництво на віддалених територіях, покинутих селянами землях, які природним шляхом звільнилися від накопиченого забруднення. На кожну упаковку дитячого харчування здійснюється більш як дві сотні контрольних операцій. Адже контроль за дотриманням правил органічного виробництва — одна з головних умов забезпечення гарантій якості для споживача. (7)

Досвід органічного виробництва, накопичений в різних країнах світу, доводить не тільки можливість, а й високу ефективність продукування органічної продукції у сучасних умовах. Біологічні методи землеробства дозволяють отримувати високі врожаї, покращувати екологію. Шлях органічного виробництва веде людину до підвищення якості та тривалості життя у гармонії з природним середовищем.

Поширеною є думка про високі ціни на органічні продукти. Звичайно, фактор ціни завжди важливий для споживачів. З однієї сторони, високоякісна продукція не буває дешевою. З іншої сторони, здорове споживання не може бути прерогативою багатих людей, а має бути доступним більшості споживачів.

Відомо, що в країнах Євросоюзу органіка коштує досить дорого. Це пов'язано з тим, що органічне виробництво в ЄС застосовується переважно у невеликих фермерських господарствах, отож об'єктивно має територіальні обмеження, а значить і високу собівартість. Зростаючий попит споживачів також впливає на ціни органічних продуктів. (6)

У всіх цих країнах органічне виробництво підтримується та стимулюється урядами.

Світова спільнота виробила та успішно застосовує на практиці маркування чистих, здорових продуктів. Зокрема, споживачі США та англомовних країн Євросоюзу, які прихильні до здорового харчування, купують продукти з написами "Organic Product" або "Organic". У Франції, Італії, Португалії та країнах Бенілюксу використовується термін "Biological Product". В іспаномовних країнах, а також у Данії, Німеччині застосовується визначення "Ecological Product". Органічні, біологічні, екологічно чисті продукти — таке маркування допомагає споживачам орієнтуватися на ринку.

В Україні також відомі всі перелічені терміни, але з точки зору споживачів термін "органічний продукт" вважається найбільш прийнятним. По-перше, цей термін введено в Європейське законодавство, на яке зорієнтована Україна. По-друге, практика маркування молочних біопродуктів у нашій країні (біойогурти, біомолоко, біокефір тощо) не дозволяє

використовувати термін ВІО для визначення органічного статусу продукту і може вкрай заплутати споживача. Термін "екологічно чистий продукт" та його аналоги "вирощено в екологічно чистій зоні", "екологічно чисто" вживаються деякими українськими виробниками у маркуванні їхніх продуктів, але таке декларування в нашій країні є мало переконливим, адже не має під собою законодавчої основи. (5)

Розвиток органічного виробництва — проблема загальнодержавна. Тільки далекоглядна державна політика у сфері аграрного сектору, а також у сфері розвитку споживчого ринку, здатна забезпечити підйом цих галузей української економіки.

Розвиток державної споживчої політики в Україні може стати суттєвим механізмом підвищення довіри громадян до влади. Відсутність в нашій країні відповідної правової бази та національної системи сертифікації органічного виробництва є бар'єром для розвитку вітчизняного ринку органічних продуктів. Це суттєво обмежує реалізацію законних прав споживачів на здорове споживання і здорове довкілля, а також на отримання гарантій щодо оздоровчих властивостей запропонованої продукції.

Разом з тим, в Україні є багато сільгоспвиробників, що готові продавати чисті, здорові продукти, але не мають змоги позиціонувати їх на ринку як органічні. Деякі з них сертифікують і продають свою продукцію за кордоном, деякі — на внутрішньому ринку, але як звичайну. (3)

Необхідно забезпечити сталий розвиток аграрного комплексу України шляхом розвитку та підтримки ведення органічного виробництва як одного з пріоритетних напрямків реалізації державної аграрної політики спрямованого на:

- збереження та поліпшення родючості ґрунтів;
- забезпечення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України у світовий економічний простір;
- сприяння збереженню здоров'я нації шляхом забезпечення населення якісними та безпечними сертифікованими органічними як продуктами харчування, так і іншими товарами;
 - охорону навколишнього середовища та збереження біорізноманіття;
 - створення належних умов для розвитку сільських територій.

Створення здорових продуктів, збереження та оздоровлення навколишнього середовища, передбачене філософією органічного виробництва, базується на віковому досвіді сільського господарювання і підкріплюється сучасними технологічними досягненнями.

Висновки. Серед можливостей, які потрібно використати для підтримки розвитку органічного виробництва, перш за все слід назвати наступні:

- більш широке застосування вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок;

- широке використання всіх видів засобів масової комунікації та популяризації вживання органічних продуктів харчування, частини здорового способу життя;
- забезпечення зростання попиту на органічну продукцію внаслідок формування довіри споживачів до сертифікованої органічної продукції;
- широке використання регіональних особливостей (місцевих традицій, інновацій, створення нових продуктів, вирощування місцевих видів рослин та розведення тварин);
- забезпечення громадської підтримки (зацікавленість неурядових, громадських та галузевих організацій та асоціацій);
- забезпечення органічного виробництва прямою фінансовою підтримкою та створення системи непрямой підтримки шляхом надання пільг та преференцій.

Однак питання формування ринку аграрної продукції органічного походження на ринку споживчих товарів потребує подальших наукових досліджень.

Анотація

У статті розглянуті особливості формування ринку аграрної продукції органічного походження на ринку споживчих товарів України. Розглянуто світовий досвід використання аграрної продукції органічного походження, та причини глобальної тенденції подорожчання продуктів харчування.

Ключові слова: Аграрний ринок, продукція органічного походження, агропромисловий комплекс, споживчий ринок.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности формирования рынка аграрной продукции органического происхождения на рынке потребительских товаров Украины. Рассмотрен мировой опыт использования аграрной продукции органического происхождения и причины глобальной тенденции подорожания продуктов питания.

Ключевые слова: Аграрный рынок, продукция органического происхождения, агропромышленный комплекс, потребительский рынок.

Annotation

In the article it is considered some peculiarities of the formation of agricultural products market of organic nature in the market of consumer goods of Ukraine. It is considered world experience in usage of agricultural products of organic nature and reasons of a global trend for increasing prices for foodstuffs.

Key words: agricultural market, organic nature products, agricultural and industrial complex, consumer market.

Література:

1. Манфред Грунд. Экологическое земледелие: новые шансы? //Новое сельское хозяйство.- 2005.-№2– с.5-11.
2. Рудницька О.В. Формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні: аналіз і перспективи //Економіка АПК.- 2005.-№10– с.116-120.
3. Царенко О.М., Тарахов П.В., Щербань П.В. Екологізація виробництва як основа продовольчої безпеки України //Економіка АПК.- 2003.-№5– с.111-118.
4. А. Рингис Органические продукты. Спрос без закона. //Фокус.- 2008.-№23
5. Артиш В.І. Сучасний стан виробництва екологічно чистої продукції в країнах світу // Економіка АПК. – 2005. - №3. – с.50-53.
6. Черненко С.О. Конкуренція та ефективність товарних ринків в Україні: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 171 с.
7. Офіційний сайт Міністерство Аграрної політики України // www.minagro.kiev.ua/ Органічне агровиробництво в Україні.

1. Манфред Грунд. Экологическое земледелие: новые шансы? //Новое сельское хозяйство.- 2005.-№2– с.5-11.

2. Рудницька О.В. Формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні: аналіз і перспективи //Економіка АПК.- 2005.-№10– с.116-120.

3. Царенко О.М., Тарахов П.В., Щербань П.В. Екологізація виробництва як основа продовольчої безпеки України //Економіка АПК.- 2003.-№5– с.111-118.

4. А. Рингис Органические продукты. Спрос без закона. //Фокус.- 2008.-№23

5. Артиш В.І. Сучасний стан виробництва екологічно чистої продукції в країнах світу // Економіка АПК. – 2005. - №3. – с.50-53.

6. Черненко С.О. Конкуренція та ефективність товарних ринків в Україні: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 171 с.

7. Офіційний сайт Міністерство Аграрної політики України // www.minagro.kiev.ua/ Органічне агровиробництво в Україні.

1. Манфред Грунд. Экологическое земледелие: новые шансы? //Новое сельское хозяйство.- 2005.-№2– с.5-11.

2. Рудницька О.В. Формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні: аналіз і перспективи //Економіка АПК.- 2005.-№10– с.116-120.

3. Царенко О.М., Тарахов П.В., Щербань П.В. Екологізація виробництва як основа продовольчої безпеки України //Економіка АПК.- 2003.-№5– с.111-118.

4. А. Рингис Органические продукты. Спрос без закона. //Фокус.- 2008.-№23

5. Артиш В.І. Сучасний стан виробництва екологічно чистої продукції в країнах світу // Економіка АПК. – 2005. - №3. – с.50-53.

6. Черненко С.О. Конкуренція та ефективність товарних ринків в Україні: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 171 с.

7. Офіційний сайт Міністерство Аграрної політики України // www.minagro.kiev.ua/ Органічне агровиробництво в Україні.

1. Манфред Грунд. Экологическое земледелие: новые шансы? //Новое сельское хозяйство.- 2005.-№2– с.5-11.

2. Рудницька О.В. Формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні: аналіз і перспективи //Економіка АПК.- 2005.-№10– с.116-120.

3. Царенко О.М., Тарахов П.В., Щербань П.В. Екологізація виробництва як основа продовольчої безпеки України //Економіка АПК.- 2003.-№5– с.111-118.